

Redd Barna

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Vår ref. ##241968
Deres ref. 12/3307 ES FBF/AHI/mk

Oslo, 16. mai 2013

Høringsuttalelse om endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 (personforfølgelse, voldtekt og andre seksuelle overgrep, formidling av prostitusjon, forberedelse til tvangsekteskap, foreldelsesregler mv.)

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev datert 8.2.2013 om endringer i straffeloven 1902 og straffeloven 2005.

Redd Barna arbeider nasjonalt og internasjonalt for å styrke kunnskap og samfunnsstrukturer for gjennomføring og overvåking av barns rettigheter i medhold av FNs barnekonvensjon. Norgesprogrammet i Redd Barna arbeider for styrking av barns rettigheter i Norge, og overvåker brudd på barnrettighetene med spesielt fokus på sårbare grupper barn. Redd Barna er særlig opptatt av barns beskyttelse mot vold og seksuelle overgrep.

Redd Barna er glade for at departementet kommer med de nødvendige endringene i straffeloven 1902 og straffeloven 2005 for å kunne ratifisere europarådskonvensjonene om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner og om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk. Vi har valgt å fokusere på de endringsforslag som ligger Redd Barnas virksomhetsområde nærmest, det vil si kapittel 8-11.

Kapittel 8: Seksuelle overgrep mot barn under 14 år

Redd Barna støtter forslaget om å endre straffeloven 1902 § 195 første ledd første punktum i samsvar med straffeloven 2005 § 299 slik at all seksuell omgang med barn under 14 år betegnes som voldtekt. Redd Barna støtter også forslaget for å oppheve straffeloven 1902 § 192 første ledd annet punktum. Når all seksuell omgang med barn under 14 år skal anses som voldtekt blir dette punktet overflødig. Vi mener samtidig likevel, at bestemmelsen ikke bare bør gjelde barn under 14 år, men også de mellom 14 og 16 år (se vår begrunnelse nedenfor).

Redd Barna støtter i tillegg forslaget å endre straffeloven 1902 § 195 slik at de mest alvorlige seksuelle handlingene, der det kan være vanskelig å trekke grensen mellom seksuell omgang og seksuell handling (kvalifisert seksuell handling), flyttes fra straffeloven 1902 § 200 annet og tredje ledd til straffeloven 1902 § 195. Som også departementet vurderer, er det ikke alltid like lett å få

fram detaljene for å trekke grensen mellom seksuell omgang og -handling, særlig ikke når det gjelder barn. Skillet mellom seksuell omgang og seksuell handling kan imidlertid ha stor betydning for straffeutmåling, rett til bistandsadvokat, foreldelsesfristen og skadeserstatning. Redd Barna mener derfor at barn får et bedre rettsvern når skillet mellom omgang og handling reduseres ved at straffeloven § 195 som gjelder seksuell omgang også gjelder kvalifisert seksuell handling.

Vi støtter videre forslaget å endre straffeloven 1902 § 195 og straffeloven 2005 § 299 slik at den klart rammer det å forlede to mindreårige til å ha seksuell omgang med hverandre. Departementet ber i samme avsnitt 8.3.2 (forslag til endring) om høringsinstansenes syn på om et «slikt alternativ» i så fall bør være forbehold seksuell omgang med barn under 14 år eller også seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år. For Redd Barna er det ikke tydelig om departementet med et «slikt alternativ» mener at det å forlede to mindreårige til å ha seksuell omgang med hverandre også bør gjelde barn mellom 14 og 16 år eller at departementet mener at hele § 195 bør gjelde også de mellom 14 og 16 år.

Redd Barna mener uansett at hele § 195 bør gjelde alle barn under 16 år. Ikke bare straffeloven § 195b om å forlede barn, men også straffeloven § 195a om å ha seksuell omgang med barn og straffeloven § 195c om å foreta kvalifisert seksuell handling med barn, slik at all seksuell omgang med barn under 16 år skal betegnes som voldtekt, med unntak av at straff etter denne bestemmelsen kan falle bort dersom de som har hatt den seksuelle omgangen, er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling. Siden den seksuelle lavalderen er 16 år, som vil si at barn under 16 år ikke strafferettslig kan gi gyldig samtykke til seksuelle relasjoner med andre, mener vi at de samme argumentene departementet nevner som gjelder for barn under 14 år også gjelder for dem mellom 14 og 16 år. Vi mener at det å lage et skille mellom de som er under 14 år og de som er mellom 14 og 16 år, undergraver forståelsen av den seksuelle lavalder. Det skal ikke være mer legitimt eller mindre straffeverdig å begå disse handlinger mot barn mellom 14 og 16 år enn mot barn under 14 år.

Redd Barna mener at barnets faktiske alder bør være et objektivt straffbarhetsvilkår. Hvorvidt gjerningspersonen har forstått eller burde ha forstått at barnet var under 14 år, bør etter vårt syn være uten betydning for straffeansvaret. Vi viser til at den Europeiske Menneskerettighetsdomstol har kommet til at alder som objektivt straffbarhetsvilkår ikke er i strid med uskyldspresumsjonen i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Selv om Høyesterett har kommet til motsatt resultat mener vi likevel at den norske straffeloven bør følge EMDs uttalelse om dette. Mindreåriges beskyttelsesbehov mot overgrep er et tungtveiende hensyn, og vi mener at et objektivt straffbarhetsvilkår gir best beskyttelse av barn mot seksuelle overgrep. Vi mener, av de samme grunnene som nevnt ovenfor, at dette også skal gjelde for barn mellom 14 og 16 år, jf. straffeloven § 196.

Kapittel 9: Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk

Redd Barna er positive til at departementet foreslår endringer i straffeloven 1902, som svarer til bestemmelsene i straffeloven 2005, slik at Norge skal kunne ratifisere konvensjonen før straffeloven 2005 trer i kraft. Redd Barna støtter derfor gjennomføring av alle endringer i straffeloven 1902 som svarer til endringene i straffeloven 2005. På denne måten gjennomføres konvensjonsforpliktelsene for å forebygge og bekjempe alle former for seksuell utnyttning og seksuelt misbruk av barn og beskytte rettighetene til barn som er utsatt for slike overgrep uten forsinkelser. Dette gjelder:

- å tilføye et alternativ i straffeloven 1902 § 193 som rammer den som skaffer seg seksuell omgang ved å utnytte en person under 18 år i en særlig sårbar livssituasjon
 - å endre, omredigere og utvide straffeloven 1902 § 204a om befatning med fremstillinger av seksuelle overgrep mot barn eller fremstillinger som seksualiserer barn i samsvar med straffeloven 2005 § 311, til å gjelde den som «tilbyr, «gjør tilgjengelig» eller «forsettlig skaffer seg tilgang til slikt materiale»
 - å innføre en ny bestemmelse i § 204b i straffeloven 1902 som svarer til straffeloven 2005 § 310 om overværing av fremvisninger av seksuelle overgrep mot barn eller som seksualiserer barn.
 - å endre både straffeloven 1902 og 2005, uavhengig av konvensjonsforpliktelsene, om den som istandbringer live-forestillinger som viser seksuelle overgrep mot barn eller som seksualiserer barn, og erstatte ordet «forestilling» med «framvisning».
- Redd Barna mener i likhet med departementet at det sentrale hensynet bør være å beskytte mindreårige mot å bli utnyttet i live-forestillinger, uavhengig av om disse skjer offentlig eller med færre personer tilstede, og at den nye bestemmelsen derfor bør ramme den som istandbringer disse forestillinger uavhengig av om det skjer offentlig eller ikke. Vi vil særlig vise til at internett i rettspraksis ikke blir ansett som et offentlig rom, og at det er et voksende problem at seksuelle overgrep framvises live via webcam m.m. hvor det som oftest er færre personer tilstede enn de 20-30 og heller ikke kan lett iakttas fra offentlig sted, som definisjonen av «offentlig» i straffeloven krever.
- å endre «groomingsparagrafen» i straffeloven 1902 i samsvar med straffeloven 2005 og utvide den med tilføyelsen «tvinge» som alternativ ved siden av «forlede».

Kapittel 10: Foreldelse

Redd Barna mener at både straffeansvar for drap og straffeansvar for seksuelle overgrep mot barn under 16 år bør være unntatt fra foreldelse. Begrunnelsen hvorfor straffeansvar foreldes er at både utfra individualpreventive og allmennpreventive hensyn avtar behovet for å straffe med tiden. Redd Barna mener likevel at drap er en så særlig grov forbrytelse at denne begrunnelsen ikke er tilstrekkelig. Vi mener tvært imot, og særlig utfra allmennpreventive hensyn, at drap bør være unntatt fra foreldelse.

Når det gjelder seksuelle overgrep mot barn under 16 år, mener Redd Barna at foreldelsesregler i disse tilfellene kan stå i veien for strafforfølgelse. Også seksuelle overgrep mot barn er en særlig grov forbrytelse som kan få alvorlige konsekvenser for barn resten av livet. Det kan ta svært lang tid før fornærmede har reell mulighet eller er i stand til å anmelde overgrepet. Vi mener derfor at heller ikke i disse sakene vil begrunnelsen for foreldelse være tilstede. Vi mener også i disse saker at, særlig utfra allmennpreventive hensyn, seksuelle overgrep mot barn bør være unntatt fra foreldelse.

Dersom drap og seksuelle overgrep blir unntatt fra foreldelse mener Redd Barna at det bør vurderes egne regler for unge lovbrutere. Der offer og gjerningsperson begge er barn er situasjonen annerledes og det er grunn til å tro at verken individualpreventive eller allmennpreventive hensyn taler for at lovbruddet ikke foreldes. Foreldelse av drap og seksuell overgrep begått av barn, selv om det skjer når gjerningspersonen er over den strafferettslige lavalder, bør vurderes særskilt og i tråd med de hensyn som anføres for å begrense bruken av straff overfor barn.

Departementet spør videre om utskutt foreldelsesfrist bør gjelde også i saker om brudd på avvergingsplikten, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, menneskehandel, tvungen sterilisering og tvungen abort. Redd Barna mener at det bør gjelde en utskutt frist i alle disse tilfellene. Forebygging av seksuelle overgrep mot barn er så viktig at motargumentene mot utskutt foreldelsesfrist, bl.a. vanskelig bevisføring og brudd på forholdsmessigheten som gjelder mellom øvre strafferamme og foreldelsesfristen, ikke skal være et hinder for saker der det er tilstrekkelig bevis kan straffeforfølges. Vi støtter departementets forslag om at utskutt foreldelsesfrist i saker om brudd på avvergingsplikten bør begrenses til de tilfellene knyttet til straffeloven 1902 §§ 195 og 219.

Vi støtter videre departementets forslag om at endringene får virkning for alle slike lovbrudd som ikke er foreldet på tidspunktet for eventuelle lovendringer settes i kraft.

Kapittel 11: Advokat som skal ivareta interessene til drepte barn

Redd Barna støtter en ny bestemmelse i straffeprosessloven, som innfører en plikt til å oppnevne en advokat for barnet i tilfeller der en omsorgsperson har vært mistenkt for drapet og saken blir henlagt av politiet. Vi mener at det i praksis har vist seg å være et behov for en slik ordning (jf. Christoffer saken). Utfra allmennpreventive og individualpreventive hensyn, særlig beskyttelse av egne/ andre barn, bør man sikre at slike saker blir etterforsket slik at de ansvarlige kan stilles til rette for sine handlinger. En oppnevnt advokat for det døde barnet kan bidra til dette.

Vi mener at departementets avgrensning om hvem som skal regnes som omsorgsperson, en person som blir mistenkt å stå bak dødsfallet som bor i samme husstand som barnet eller som har samvær med barnet, virker som en hensiktsmessig avgrensning som dekker de fleste mulighetene, men vi utelukker ikke at det kan være argumenter for å utvide denne kretsen.

Oppsummering

Redd Barna:

- støtter forslaget om å endre straffeloven § 195 slik at all seksuell omgang med barn under 14 år betegnes som voldtekt, bestemmelsen også gjelder kvalifisert seksuell handling og klart rammer det å forlede to mindreårige til å ha seksuell omgang med hverandre
- mener likevel at forslaget om å endre straffeloven § 195 ikke bare bør gjelde barn under 14 år, men også de mellom 14 og 16 år, og foreslå å utvide straffeloven § 195 til å gjelde barn under 16 år
- mener at barnets alder bør være et objektivt straffbarhetsvilkår, som også skal gjelde barn mellom 14 og 16 år
- støtter endringene i straffeloven 1902 slik at Norge kan ratifisere Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk før straffeloven 2005 trer i kraft
- mener at den som istandbringer live-forestillinger som viser seksuelle overgrep mot barn eller seksualiserer barn bør rammes av straffeloven uavhengig av om det skjer offentlig
- mener at både straffeansvar for drap og straffeansvar for seksuelle overgrep mot barn under 16 år bør være unntatt fra foreldelse
- mener at det bør gjelde egne regler for unge lovbrøyttere dersom drap og seksuelle overgrep blir unntatt fra foreldelse
- mener at utskutt foreldelsesfrist også bør gjelde i saker om brudd på avvergingsplikt, vold i nære relasjoner, tvangsekteskap, menneskehandel, tvungen sterilisering og tvungen abort

Redd Barna

- støtter en ny bestemmelse i straffeprosessloven, som innfører en plikt til å oppnevne en advokat i tilfeller der en omsorgsperson har vært mistenkt for drap på et barn og saken blir henlagt av politiet

Med vennlig hilsen
Redd Barna

Janne Olise Raanes
Leder Norgesprogrammet

Sanne Hofman
Rettighetsrådgiver